

Dissabte, 26 de febrer de 2005, aula 0.3 UB

Seminari 15

Sortir del gueto.

Montse Palou Díez, professora.

Ponència

Es proposa una aproximació filosòfica a la realitat confusa del gueto escolar. L'experiència de la pròpia ponent serveix per traçar un recorregut que, començant pel reconeixement del gueto, descobrint-ne els llindars i dibuixant-ne l'escenari, intenta finalment resoldre la qüestió de si és possible sortir-ne.

L'acostament a l'"animal de gueto" requereix un doble esforç. Per una banda, un distanciament, i per l'altra un intent de no perdre de vista la identificació del que viu al gueto, tornant-se així, immigrant, pobre i ignorant. Aquesta aproximació pretén anar més enllà de les obediències que s'han s'usen per normalitzar, esborrar i vetllar les realitats socials, polítiques i culturals amagades amb el nom de "gueto escolar".

Amb voluntat de reprendre el mètode arqueològic-genealògic que s'origina en Foucault i que apunta a la recuperació del que ha estat exclòs, es proposa "recuperar" per fer entendre la pròpia història. La presència d'un poder alienant, que amb un discurs pla inutilitza la participació i la democràcia en el marc de la transmissió del coneixement, suposa l'esvaïment dels poders individuals i socialitzats i caracteritza la microhistòria que es viu en els guetos escolars.

El gueto escolar està delimitat per unes fronteres imaginàries que envolten estigmatitzacions socials, polítiques i econòmiques, i que separen prosperitat per una banda i pobresa per l'altra. La flexibilitat i la precarietat del mercat laboral, la devaluació dels salaris, i la mercantilització de béns i serveis públics han fet possible aquesta desigualtat. És així com el gueto escolar reflecteix la construcció d'un espai d'exclusió que pot ser, extens i desèrtic, sense concentracions poblacionals ni serveis, o un territori densament poblat.

L'espai del gueto, amb un funcionament piramidal que nega els processos dialèctics i on el poder s'expressa amb línies de força i no pas amb negociacions i consensos, esdevé l'espai de la ignorància. Ignorància entesa com absència de saber, precarietat

de coneixement, impossibilitat de manejar la llengua amb fluïdesa i precisió, i dificultats per a realitzar deduccions lògiques o comprendre textos escrits conceptualment. En aquest context, la ignorància no pot ser analitzada al marge de la profunda crisi social i econòmica que vivim, doncs fomentar la ignorància és fomentar la discriminació laboral futura o condicionar el futur laboral de l'alumne.

El mestre / professor, marcat per la mateixa exclusió del territori-espai del gueto, pot prendre consciència d'aquesta situació i actuar en diferents sentits. D'aquesta decisió se'n deriven almenys tres postures que condicionaran la possibilitat de sortida del gueto; la de l'ignorant, la de l'indiferent i la de l'activista.

Recolzant aquesta última postura, es conclou amb tres reflexions:

- L'escola no pot contribuir a l'organització i creixement de guetos escolars on es lloïn els baixos o nuls coneixements. L'escola s'ha de centrar en l'adquisició dels aprenentatges necessaris per a la vida professional, emocional i social.
- Un punt de partida fonamental per a desactivar i desmembrar tant els guetos escolars existents com els incipients, és la interacció de polítiques educatives estatals i institucionals que dotin de recursos als centres escolars, que garanteixin la seva diversitat i heterogeneïtat, i fomentin el desenvolupament d'estratègies i tecnologies innovadores per la formació i nous aprenentatges del professorat.
- Davant d'aquest complex espai social deteriorat per prejudicis, tòpics i racismes, cal dotar-se de polítiques que facilitin la creació d'un sistema organitzatiu a l'escola que permeti "aprendre a viure junts" i fomenti la solidaritat intel·ligent.

Debat

Els temes més recurrents en les intervencions giren tots al voltant de les següents reflexions:

- De forma unànime es defensa la idea que per ser activista (en relació a les tres postures enumerades a la ponència) cal tenir recolzament. És important poder treballar en equip i crear estratègies conjuntes amb les administracions.
- La lluita contra el fort ocultament dels guetos esdevé fonamental per aconseguir la visibilitat de la problemàtica i alhora acabar amb la lectura d'aquest mateix.
- L'arrelament a l'exclusió, la dificultat de sortir d'allà on s'està arrelat, es dibuixa també com un entrebanc per a la sortida del gueto.